
Ви – справжній лідер, талановитий учений, мудрий наставник, душевна і щира людина.

Нехай кожен день додає Вам життєвих сил, оптимізму та наснаги для реалізації найсміливіших планів і задумів, а добре здоров'я та гарний настрій сприятимуть подальшій успішній праці в ім'я розквіту рідної землі!

Земних Вам щедрот та прихильності долі, розуміння і підтримки з боку рідних, друзів та колег!

*Б. І. Андрусишин,
доктор історичних наук, професор,
декан факультету політології та права
НПУ імені М. П. Драгоманова,
Заслужений діяч науки і техніки України,
академік Української академії історичних наук,
АН Вищої школи України
та Української академії політичних наук*

УКРАЇНСЬКИЙ АКАДЕМІК*

У часі новорічно-різдвяних свят відзначає свій 60-річний славний ювілей Андрусишин Богдан Іванович, доктор історичних наук, професор, декан факультету політології та права НПУ імені М. П. Драгоманова, академік Української академії історичних наук, Української академії політичних наук та Академії наук вищої школи України, заслужений діяч науки і техніки України.

Богдан Іванович – відомий учений (дослідник історії України, права, церкви), талановитий педагог, громадський діяч.

За видатні заслуги перед Україною він нагороджений високими державними нагородами: знаком “Відмінник освіти України” (2001), почесною грамотою Президії АПН України, орденами Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III-го і II-го ступенів (2002, 2004), подякою Київського міського голови (2004), відзнакою “Знак пошани” Київського міського голови (2005), почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2005), медаллю “60 років визволення України від фашистських загарбників” (2005), орденом Святого Архистратига Михаїла (2007), знаком МОН України “Василь Сухомлинський” (2007), грамотою Верховної Ради України (2008), почесним знаком Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв (2008), почесною грамотою Президії Федерації

* Частково опубліковано в газеті “Вільне життя”. – Тернопіль. – 18 січня 2019. – № 4 (16052)

профспілок України (2009), почесною грамотою Вищої атестаційної комісії України (2009), почесною грамотою Київської обласної державної адміністрації (2009), медаллю “Будівничий України” Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка (2009), орденом Святого Миколи Чудотворця (2009), подякою Головного управління освіти і науки Київської облдержадміністрації (2011), срібною медаллю “Михайло Петрович Драгоманов (1841–1895)”, почесною відзнакою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (2011), медаллю “20 років Збройним силам України”, знаком пошани “Почесний ветеран міста-героя Києва”, орденом Івана Сірка (2012), подякою ректора Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (2014 р.), відзнакою НСК України “Почесний краєзнавець України” (2016 р.), медаллю й почесним дипломом лауреата премії імені Героя України Михайла Сікорського, почесною відзнакою Асоціації українських правників (2017 р.), почесною грамотою Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПН України (2017 р.); іншими орденами й відзнаками релігійних і громадських організацій України. У 2017 році йому присвоєно звання заслужений професор ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький університет імені Григорія Сковороди”.

Напередодні ми зустрілися з ним і поговорили про особисте, яке вже стало надбанням держави.

– Богдане Івановичу! Відомо, що ви народилися в селі Хоростець Бережанського (нині Козівського) району на Тернопільщині 10 січня 1959 року в сім’ї сільських інтелігентів. Кажуть, що діти, народжені взимку, сильні духом. Батьки дали Вам ім’я Богдан, що означає – Богом даний. Богом даний сім’ї, родині, Україні.

– Зима – завірюхи, сніги... У цьому є якась містика. Батько, Андрусин Іван Петрович, згадує, що привіз мене із Зборівського пологового будинку на санях, закутаного в перину. Це 7 кілометрів від дому. А морози тоді були люті.

– У кожної людини є справа, заради якої вона прийшла в цей світ. Ви – історик, правознавець, археограф, політолог, релігієзнавець. Але перш за все – викладач. Знаємо, що ви належите до педагогічної династії. Хто був її зачинателем?

– Я дійсно належу до династії педагогів, яку започаткувала моя мати, Андрусин Ганна Василівна, вчителька початкових класів Хоростецької восьмирічної школи, а також моя перша вчителька. Є така категорія учнів – учительські діти. Ще з дитинства пам’ятаю, як мама готувалася до уроків, позакласних заходів, батьківських зборів, читала педагогічну пресу, перевіряла зошити. Шляхетна, розумна, талановита, вона вмiла дуже гарно

малювати, співати, грати на домбрі, каліграфічно писати, майстерно ліпити з пластиліну, керувала сільським хором. “Серце віддаю дітям”, – ці слова В. О. Сухомлинського повністю можна віднести до неї, її педагогічної діяльності.

– Думаю, що читачам буде цікаво дізнатися про Ваші педагогічні університети. У 1974 році Ви з похвальною грамотою закінчили Хоростецьку восьмирічну школу. Навчалися в Чортківському педагогічному училищі, отримали диплом з відзнакою. Там Ви здобули кваліфікацію вчителя початкових класів.

– У початкових класах я навчався в малочисельній, або малокомплектній, школі, де на одному уроці одночасно працювали два класи: перший і третій або другий та четвертий. Надзвичайно важко в таких умовах здійснювати освітній процес учителю. А нам, учням, навіть було цікаво, бо ми могли бачити, що вивчають учні старшого класу і мимоволі самі це засвоювали. Так відбувалося, говорячи сучасною мовою, пропедевтичне навчання. А ще в школі нас вчили шанувати рідну мову, поважати старших, виховували почуття любові до своєї землі, бажання її захищати, якщо буде потрібно.

На все життя в пам'яті залишилися наставники, які сяли в наших душах розумне, добре вічне... Це – директор О. М. Гладчук, учителі – Г. А. Штокало, К. П. Мороз (класний керівник), Н. Т. Луців, Г. О. Кобилуох, І. В. Кобилуох, М. М. Процик, І. Я. Патра та інші.

У Чортківському педагогічному училищі здобув спеціальність “Викладання в початкових класах загальноосвітньої школи” (директор А. Д. Підручний, заступник директора з навчально-виховної роботи В. С. Компанієць).

З теплотою згадую високопрофесійні уроки викладачів: історії – В. Г. Москальонової (груповий керівник), педагогіки – П. М. Коршака, А. А. Компанійця, психології – О. Г. Рачкевич, української мови та літератури – Н. Я. Пономаренко, методики виховної роботи – В. М. Терещука, математики – Н. П. Макотерської, фізики – В. Д. Білого, фізвиховання – В. І. Гаврися, хімії та природознавства – Марії Олексіївни та Остапа Михайловича Дмитровських, німецької мови – О. І. Матвійчук, трудового навчання – Л. З. Мессароша, техзасобів навчання – Т. І. Підвисоцького, військової підготовки – О. О. Посакалюка та багатьох інших.

Педагогічні училища (тепер коледжі) давали студентам різнопрофільну підготовку. Ми вивчали методики різних предметів початкової школи, проводили уроки української мови, читання, математики, природознавства, образотворчого і музичного мистецтва, фізкультури, трудового навчання, а

також позакласні заходи, виготовляли наочність, грали на баяні, співали, малювали, займалися спортом. Одержали глибокі й міцні знання з усіх навчальних дисциплін. Вчилися старанно, наполегливо. Багато студентів з нашої “А” групи отримали дипломами з відзнакою.

– *Наступною сходинкою у Вашому професійному становленні був історичний факультет Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького, який у 1983 році теж закінчили з червоним дипломом. Хто були Вашими наставниками?*

– Я мав щастя навчатися у відомих учених-істориків – М. Д. Березовчука, І. Х. Ганжі, Н. М. Кравченко, В. Ю. Ніколаєнка (декан факультету), А. Ф. Трубайчука, М. Ф. Александри, В. І. Самойленко, Г. В. Січкаря, С. М. Шевченка, Л. В. Таран, В. В. Крижанівської, Т. В. Ладиченко, І. А. Хижняка, Е. М. Кучменко, Г. В. Стрельського та багатьох інших. Активно займався науковою роботою: був членом студентського наукового товариства, постійно брав участь у студентських наукових конференціях. Тоді ж сформувався інтерес до проблем етнодержавотворення на українських землях, походження й розселення слов’ян, історичної спадщини Русі-України, національно-визвольних змагань 1917–1921 років тощо, висвітлення яких знайшли своє місце в майбутніх працях.

– *Біографія Ваша насичена, різнопланова. Ви працювали (1983, 1985) в школах Білої Церкви та Києва на посаді вчителя історії. Служили в армії. Згодом паралельно здобули другу вищу освіту в Київському національному університеті внутрішніх справ за спеціальністю “Правознавство”, навчалися в аспірантурі та докторатурі, обіймали різні посади. Розкажіть, будь ласка, про це детальніше.*

– В університеті пройшов усі щаблі науково-педагогічної діяльності – від студента до професора та академіка. У 1986–1997 рр. – аспірант, асистент, старший викладач, доцент, докторант Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського, професор кафедри історії України історичного факультету, заступник декана дефектологічного (1990–1994) та соціально-гуманітарного (1997–1998) факультетів, завідувач кафедри правознавства (1997), з 1999 р. теорії та історії держави і права, декан соціально-гуманітарного факультету (1998–2006), директор Інституту політології та права (1998–2006), проректор (2011–2016), тепер – декан факультету політології та права Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (м. Київ).

– *Але педагогічна діяльність Вас не полишає і до сьогодні: наукову роботу Ви успішно поєднуєте з педагогічною. За Вашу подвижницьку*

роботу на ниві підготовки кадрів для незалежної України Вам неодноразово було присвоєно звання “Кращий освітянин року”.

– Звичайно, зараз читаю лекції з історії України, історії держави і права України, канонічного права. Ми всі працюємо на духовній ниві. Якщо ми не зуміємо виховати громадянина, абсолютно свідомого, який був би переконаний, що лише рідна держава захистить його, – тоді нашим онукам доведеться чужинцям чоботи чистити. Тому що під гарними обгортками нам досить часто підсовують фальшиві цінності.

Коли людина перестає бути духовною або коли вона не може стати духовною, – вона втрачає себе. Може бути, скажімо, суперінженером. Та, якщо він бездуховний, він може служити тому, хто більше заплатить.

А ми виховуємо високодуховних фахівців, які служитимуть Україні, нашому народу, нашій нації. В іншому випадку її просто знищать. Тому що ми живемо на третині найкращих чорноземів світу.

– У Вас є вже своя наукова школа – 24 захищених кандидатів і докторів наук, зокрема: 4 доктори і 2 кандидати історичних наук та 18 кандидатів юридичних наук.

– У провідному педагогічному виші України, яким є НПУ імені М. П. Драгоманова, впродовж багатьох років сформувалася наукова школа з проблем держави і права, канонічного права, методики навчання правознавства. З метою вдосконалення освітнього процесу в школі та виші мною у співавторстві написано курс лекцій і підручник “Методика викладання шкільного курсу “Основи правознавства””, підручник з правознавства для здобувачів освіти 9 класу “Основи правознавства”, “Методика викладання правознавства у вищому навчальному закладі”, підручник “Сімейне право” для ЗВО, навчальний посібник для студентів “Соціально-правовий захист дітей з вадами розумового розвитку” та ін.

Уперше в Україні видано робочу програму “Історія України” для студентів ЗВО, яка стала базою для викладання цього курсу в багатьох університетах (1990, 1992, 1994); методичний комплекс “Історія держави і права України” (у співавт., 1999); методичний посібник “Історія України. Матеріали до лекції та методичні поради для викладачів навчальних закладів системи підготовки молодших спеціалістів (частина II, 1992); посібник для 7-8 класів середньої школи “Історія України в художньо-літературних образах” (у співавт., 2000, 2015); збірник навчальних матеріалів “Пам’ятки історії держави і права України: Київська Русь” (2003) та ін.

В умовах реформування освіти України беру активну участь у розробці державних стандартів, типових і робочих програм, рецензую підручники, посібники, монографії, статті, дисертації, часто виступаю опонентом під час

їх захисту, керую бакалаврськими, магістерськими, кандидатськими та докторськими роботами.

– Як у відомого вченого, у Вас близько 400 наукових праць, які здебільшого мають новаторський характер, містять багатий фактичний матеріал, що донедавна знаходився в “закритих фондах”. Вони, як діти у матері, кожна дорога для Вас. Але, мабуть, серед них є такі, про які хочеться сказати щось особливе.

– Коло наших наукових інтересів – соціально-економічна історія Української революції, історія держави і права України, історія церкви, профспілок, культурологічні питання етногенези українського народу, археографічна робота. Для вирішення конкретних історичних питань нерідко звертаємося до правових, економічних, релігійних джерел, етнопсихології, політології, філософії. Проблеми історії розглядаємо крізь призму політичних доктрин того часу, державно-правову діяльність урядових структур подаємо в широкому європейському та світовому контекстах.

Наукові дослідження висвітлено перш за все в дисертаціях: кандидатській “Наркомпраці України та його діяльність (листопад 1918 – серпень 1919 рр.)” (науковий керівник – професор М. Д. Березовчук, 1990) і докторській “Робітнича політика українських урядів 1917–1920 рр.” (науковий консультант – член-кореспондент НАН України, професор П. С. Сохань, 1997: присвячено проблемі утворення Української Народної Республіки, 100-річчя з дня проголошення якої відзначили у 2017 році), а також у ряді монографій, підручників, посібників, програм; численних статтях, тезах наукових конференцій з історії України, історії церкви, теорії та історії держави і права, культурологічних питань, методики навчання права.

Серед них – монографічні дослідження: “У пошуках соціальної рівноваги” (1995); “Церква в Українській державі 1917–1920 рр. (Доба Директорії УНР)” (1997); “Актуальні проблеми юридичної освіти та науки в Україні” (2016), у співавт.; “Соціально-правовий захист дітей в Україні” (2017), “Державно-політичні структури Київської Русі” (2014), “З’їзд поневолених народів (8-15 березня 1917 р.) (21-28 вересня н. ст.) (1994), у співавт. ; розділи в колективних працях: “Нариси історії професійних спілок України” (розділ III, 2002); “Церква в Українській Гетьманській Державі // Останній Гетьман: ювілейний збірник пам’яті Павла Скоропадського. 1873–1945 (1993), у співавт. ; історичне джерело “Зошити” о. П. Олійника (1995) тощо. Нами написано також ряд статей до шеститомної “Юридичної енциклопедії”, “Великої української юридичної енциклопедії”, “Енциклопедії історії України”, “Політичної енциклопедії”, “Енциклопедії сучасної України”, інших енциклопедичних видань.

– Незважаючи на Вашу велику зайнятість, Ви плідно суміщаєте науково-педагогічну роботу з громадською діяльністю. Вас часто можна побачити по телебаченні, почути по радіо, де Ви даєте оцінку різним історичним подіям. Ваша діяльність висвітлюється в мережі Інтернет.

– Так, я протягом тривалого часу очолював спецраду по захисту дисертацій з правознавства, більше 10 років працював у спецраді по захисту дисертацій зі спеціальності “Історія України”, був членом експертної ради ВАК України з історії, головою секції соціально-гуманітарної освіти та правознавства Науково-методичної ради МОН України; зараз – член докторської спецради по захисту дисертацій зі спеціальності “Політологія”;

- відповідальний редактор часопису “Економіка і право”; заступник головного редактора журналів “Пам’ять століть”, “Краєзнавець”, “Духовні студії”; член редакційних колегій збірників наукових праць, часописів, журналів: “Юридичний журнал”, “Гілея”, “Нова парадигма”, “Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін”, “Вісник Академії праці і соціальних відносин ФП України”, “Наукові записки” НПУ ім. М. П. Драгоманова, “Освіта регіону”, “Київська старовина”, “Український богослов”, “Ukrainica Polonica”, “Український церковно-історичний журнал”, “Історичний календар” та ін.;

- неодноразово очолював журі Всеукраїнського конкурсу “Вчитель року” з історії та правознавства;

- голова громадської організації “Феміда”, заступник голови товариства “Просвіта” НПУ імені М. П. Драгоманова. Як багаторічний заступник голови, а нині член правління Спілки краєзнавців України закликаю науковців, діячів культури, освітян, працівників музейних установ, архівів – літописців рідного краю – написати книгу або хоч невелику розвідку про своє село, українські храми й собори.

– Ви не цураєтеся своєї малої батьківщини, часто приїжджаєте в рідне село, яке у 2003 році відзначило 500-річчя першої писемної згадки, щоб відвідати дім, родину, піти до церкви, набратися позитивної енергетики від спілкування з односельчанами.

– У відділі рідкісної книги ЦНБ НАН України, працюючи над дипломною роботою, я знайшов першу писемну згадку про своє рідне село, датовану 1503 роком. Розмірковуючи над походженням назви села з погляду на тисячолітню історію нашого народу, я, як історик, можу дати своє власне її трактування. Перший варіант назви пов’язую з дохристиянським богом Хорсом, який у міфології східних слов’ян був одним з головних язичницьких богів. Вважають, що Хорсові поклонялися як Богові світанкового Сонця. Хорс пошановувався всією групою арійсько-трипільських племен. Запис про Хорса є в літописі від 980 р. і в “Слові о полку Ігоревім”. Друга версія

походження назви села Хоростець тісно переплітається з першою і зв'язується з племенами хорватів (7-8 ст.). У межах майбутньої Галицької землі племена білих хорватів утворювали великий союз племен. Походження назви хорватів “Велесова книга” веде від імені одного з полянських князів, засновників Києва – Хорива, ім'я якого, як бачимо, також пов'язано з коренем “Хор”.

Мої статті про це були надруковані в газетах “Голос України” (“Хоростець – значить сонячний”, 16 жовтня 2003 року) та “Освіта” (“Від Хоростця – до України”, 19-26 травня 2004 року), а також “Село Хоростець на територіальній і міфологічній мапі України” (Проблеми історії України ХІХ – поч. ХХ ст. – Київ, 2004) та ін.

В одній з них йдеться про те, що перша самоназва праукраїнців – арії або орії, де корені АР-, ОР- – світло (санскрит). Звідси арії – сонцяни, сонцешанувальники. Сліди жител перших аріїв археологи відшукали у Дніпровському Надпоріжжі, в лісостепу Правобережжя і Лівобережжя, на Поліссі, біля Львова, Тернополя, Ужгорода. Спадкоємцями аріїв багато істориків вважають давніх русичів. Знані розкопки давньоруських могильників і на західній околиці мого рідного села Хоростець та сусіднього – Хоробрів.

– Як філолог, хочу запитати Вас про Ваше ставлення до мови як феномену загалом і державної мови зокрема. Ви приїхали навчатися в зрусифікований Київ ще в часи Радянського Союзу, не зреклися рідної української мови, спілкуєтеся нею і багато робите для утвердження української мови як державної на факультеті та у цілому в університеті.

– Викладачі кафедр факультету підтримують Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України” від 31 травня 2018 року і готові включитися в реалізацію озвученої ним ідеї про державну цільову програму на 2018–2028 роки. Попереду – “десятиліття української мови в Україні, протягом яких мають відбутися незворотні зміни” в розвитку української мови як державної.

Значну роботу по збереженню та популяризації української мови робить осередок товариства “Просвіта” нашого університету, яке нещодавно відзначило 150-річчя з дня свого заснування.

– Богдане Івановичу! Хто мав вплив на формування Вашого світогляду та допоміг визначитися в житті? У сім'ї які погляди були в батька, матері, дідусів і бабусь?

Я горджуся тим, що народився в Галичині, краї Галицько-Волинського князівства, Українських Січових Стрільців, славної Української Повстанської Армії, де, як співається у пісні, “галицькі залізні полки всю Україну

берегли”. Звичайно, що перш за все від рідних мені людей передалася любов до України, звичаїв і традицій українського народу, народних пісень, колядок, щедрівок, гаївок, яких я знаю багато.

Дідів Петра і Василя я не пам’ятаю, але з розповідей про них дізнався, що обидва боролися за незалежну Україну. Виростав поряд з бабусею Марією, яка вчила мене сповідувати християнські цінності, багато працювати. А від матері успадкував ще й хист до малювання. Авторитетом для мене є батько – справжній патріот України, кредом життя якого була праця. Це він у рідному селі разом з односельчанами побудував церкву, Будинок культури, здійснив газифікацію населеного пункту.

– Вам притаманні такі прекрасні людські чесноти, як мудрість, доброта, милосердя, розуміння. Ви з любов’ю ставитеся до своєї родини. Родиною вважаєте не тільки членів своєї сім’ї, а й усіх родичів, з якими не лише підтримуєте теплі стосунки, а й всіляко допомагаєте їм.

– Любити Господа Бога і ближнього свого, як себе самого, – це дві головні заповіді любові. Намагаюся у своєму житті дотримуватися їх.

Шановний Богдане Івановичу! У цей святковий день бажаємо Вам міцного здоров’я, оптимізму й удачі в усіх справах. Від щирого серця зичимо Вам нових перемог, нових звершень. Нехай кожен Ваш день починається зі щирої усмішки та гарного настрою, а улюблена робота не перестає надихати. Нехай Ваша діяльність буде плідною й успішною на ниві підготовки кадрів для незалежної України.

*Із ювілеєм ми Вас вітаєм нині,
Здоров’я, радості бажаємо сповна.
Хай мир і злагода будуть в родині,
А келих щастя хай не має дна.
Хай Бог дарує силу і наснагу!
Многая літа! Многая літа!!!*

Розмову вела:
ЧАБАЙОВСЬКА МАРІЯ ІВАНІВНА,
доцент кафедри української мови та методики навчання
НПУ імені М. П. Драгоманова

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМ. В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМ. І. Ф. КУРАСА НАН УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ПРАВА
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ФЕМІДА”

ПРАВНИЧО-ПОЛІТОЛОГІЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ ПРОБЛЕМ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

16 січня 2019 року

З нагоди 60-річчя доктора історичних наук, професора,
заслуженого діяча науки і техніки України,
академіка Української академії історичних наук,
АН Вищої школи України та Української академії політичних наук
Богдана Івановича Андрусішина

КИЇВ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2019

*Друкується за рішенням Вченої ради
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 10 від 28 березня 2019 року)*

Редакційна колегія:

- В. П. Андрущенко** – ректор НПУ імені М. П. Драгоманова, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (*співголова Редакційної колегії*);
- Ю. С. Шемшученко** – директор Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, академік НАН України, академік НАПРН України, доктор юридичних наук, професор (*співголова Редакційної колегії*);
- О. О. Рафальський** – директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор (*співголова Редакційної колегії*);
- І. Т. Горбачук** – голова профспілки працівників та голова ради трудового колективу НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат фізико-математичних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, Заслужений працівник освіти України (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Р. М. Вернидуб** – проректор з навчально-методичної роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор філософських наук, професор (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Г. М. Торбін** – проректор з наукової роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор фізико-математичних наук, професор (*заступник голови Редакційної колегії*);
- Р. С. Огірко** – завідувач кафедри теорії та історії держави і права НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат юридичних наук, професор (*заступник голови Редакційної колегії*);
- О. Я. Кархут** – заступник з наукової та виховної роботи декана факультету політології та права НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат юридичних наук (*Вчений секретар*);
- М. С. Корець** – проректор з науково-педагогічної та адміністративно-господарської роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;
- В. Г. Лавриненко** – проректор з міжнародних зв'язків НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат історичних наук, професор;
- І. Г. Вєтров** – проректор з навчально-методичної роботи гуманітарних факультетів НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат історичних наук, професор;
- І. А. Гамула** – проректор з перспективного розвитку та інфраструктури НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук;
- В. М. Синьов** – почесний декан факультету корекційної педагогіки та психології НПУ імені М. П. Драгоманова, академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений юрист України;
- О. В. Бабкіна** – завідувач кафедри політичних наук НПУ імені М. П. Драгоманова, академік Української академії політичних наук, доктор політичних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;
- В. Ю. Стеценко** – завідувач кафедри галузевих юридичних дисциплін НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор юридичних наук, професор;
- Л. В. Савенкова** – директор Наукової бібліотеки НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент;
- С. П. Дмитренко** – завідувач кафедри політології і публічного управління та адміністрування НПУ імені М. П. Драгоманова, кандидат політичних наук, доцент;
- О. В. Токарчук** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права НПУ імені М. П. Драгоманова.

П 68 ПРАВНИЧО-ПОЛІТОЛОГІЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ ПРОБЛЕМ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ. З нагоди 60-річчя доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Української академії історичних наук, АН ВШ України та Української академії політичних наук Богдана Івановича Андрусишина: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 січня 2019 року; Мін-во освіти і науки України, НПУ ім. М. П. Драгоманова, Ін-тут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Ін-тут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, Громадська організація “Феміда” / ред. кол.: В. П. Андрущенко, Ю. С. Шемшученко, О. О. Рафальський та ін. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 299 с.

У збірнику вміщені матеріали, в яких розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень викладачів, докторантів, аспірантів, студентів навчальних закладів та наукових установ України, які працюють у галузі юридичних, політичних, історичних наук тощо.

УДК 94:[32+34](477):005.745

З М І С Т

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА УЧАСНИКІВ

<i>В. П. Андрущенко</i>	3
<i>М. В. Стріха</i>	7
<i>І. Т. Горбачук</i>	8
<i>О. М. Яцунь</i>	9
<i>І. К. Патриляк</i>	11
<i>Б. І. Андрусишин (розмова з М. І. Чабайовською)</i>	12
<i>В. П. Коцур</i>	21
<i>Ю. Л. Бошицький</i>	23
<i>І. М. Турянський</i>	24
<i>О. В. Тимошенко</i>	24

ДОПОВІДІ

О. П. Ресніт

У ПОШУКАХ НАУКОВИХ ІСТИН. НАРИС ЖИТТЯ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА Б. І. АНДРУСИШИНА ДО 60-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА Б. І. АНДРУСИШИНА ...	26
---	----

В. Г. Пилипчук

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	37
---	----

С. Д. Гусарєв

ПРИВІТАННЯ З ЮВІЛЕЄМ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА, ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА НАУКИ І ТЕХНІКИ УКРАЇНИ БОГДАНА ІВАНОВИЧА АНДРУСИШИНА	42
--	----

Н. М. Оніщенко

ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕОРІЮ ТА ПРАКТИКУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ (АСПЕКТ ВЗАЄМОДІЇ)	44
---	----

В. П. Горбатенко

З ВІРОЮ В МУДРІСТЬ ПРАВА І МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ (ДО 60-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БОГДАНА АНДРУСИШИНА)	47
---	----

Я. С. Калакура	
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД В ДОСЛІДЖЕННЯХ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ	51
В. Й. Борисенко	
СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСОРА Б. І. АНДРУСИШИНА ЯК ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО-ІСТОРИКА І ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА.....	56
В. М. Даниленко	
ПРОБЛЕМИ ПРОДУКУВАННЯ Й ТРАНСЛЯЦІЇ ІСТОРИЧНИХ ЗНАНЬ	62
Н. М. Пархоменко	
ЗДОБУТКИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	68
В. Д. Гончаренко	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЕРІОДИЗАЦІЇ БАГАТОВІКОВОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	71
Ю. І. Терещенко	
УКРАЇНСЬКИЙ КОНСЕРВАТИЗМ ЯК ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ЧИННИК.....	75
В. І. Сергійчук	
З ЛЮБОВ'Ю ДО УКРАЇНИ (ДО 60-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БОГДАНА АНДРУСИШИНА).....	83
І. Й. Бойко	
СТАНОВЛЕННЯ ТА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК КИЇВСЬКОЇ РУСІ.....	85
А. Є. Шевченко	
КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ – ОСНОВА СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	89
Р. С. Огірко	
ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИТОКУ КОНЦЕПЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО	95
В. І. Лозовий	
БОГДАН ІВАНОВИЧ АНДРУСИШИН – ВІДОМИЙ ІСТОРИК, АВТОРИТЕТНИЙ ПЕДАГОГ, ДОСВІДЧЕНИЙ КЕРІВНИК.....	103

СЕКЦІЯ І. ПРАВО

В. І. Акуленко	
У ПОЛІТИЧНІЙ АУРІ ЧОЛОМКАННЯ ВОЖДІВ.....	107
Т. І. Андрущенко	
ЕСТЕТИКА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ.....	111

Є. В. Білозьоров

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ У НАУКОВІЙ ТВОРЧОСТІ
ПРОФЕСОРА Б. І. АНДРУСИШИНА 113

О. В. Бучма

РЕЛІГІЯ І ПРАВО У ВИМІРАХ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ 118

К. О. Ващенко, С. П. Дмитренко

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ 123

Т. В. Гавронська

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В ДЕРЖАВОТВОРЕННІ 127

Н. О. Деркачова

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ
В ПРАЦЯХ М. Ф. ВЛАДИМИРСЬКОГО-БУДАНОВА 132

Д. О. Дубінко

ЧИННИКИ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ 136

Л. С. Дубчак

ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАКОНОПРОЕКТУ № 9055 138

Ю. М. Жмур

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
НЕПОВНОЛІТНІХ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ 142

О. Я. Кархут

ОСВІТНЄ ПРАВО УКРАЇНИ: ДЕЯКІ ДИСКУСІЙНІ ПРОБЛЕМИ 145

М. С. Корець

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ 149

О. О. Кульчицький

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
ІНСТИТУТУ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ БАНКОМ ОСІБ В УКРАЇНІ 152

Л. Ф. Киріна

METHODS OF DETERMINING THE EFFICIENCY
OF NORMS OF LABOR LAW 157

О. В. Макарова

ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ 161

О. О. Морозова, В. О. Морозова

ВИДИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ
У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я 164

Н. О. Мудролюбова

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ
НА ПРИКЛАДІ КОРОЛІВСТВА ШВЕЦІЇ.....169

Н. М. Опольська

ОБМЕЖЕННЯ ОБСЯГУ ПРАВА НА СВОБОДУ ТВОРЧОСТІ
У МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТАХ.....171

Б. В. Островська (Совенко)

ЗАХИСТ ЖИТТЯ ТА ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ
В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ
АКТУАЛЬНИХ БІОЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ.....173

О. В. Середа

НАРИСИ З ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ.....175

В. Ю. Стеценко

СУЧАСНІ МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....178

В. Тартасюк

ГУМАНІЗМ ЯК ОСНОВА ІДЕОЛОГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВА.....181

О. В. Токарчук

ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДІВ І СУДДІВ
ЯК ОДНА З УМОВ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ.....182

С. І. Шимон

ЗАХИСТ ПРАВ НА “ЦЕРКОВНЕ МАЙНО” У КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....189

С. І. Шитий

ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ЦЕРКВИ
ЯК ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО ІНСТИТУТУ.....191

СЕКЦІЯ II. ІСТОРІЯ

О. В. Гарагонич

ТОЙ, ХТО НАС ВИВОДИТЬ У ДОКТОРИ.....196

С. І. Здіорук

ТВОРЧИЙ НЕСПОКІЙ ПРОФЕСОРА БОГДАНА АНДРУСИШИНА198

В. Б. Євтух

ФЕНОМЕН ПОЛІЕТНІЧНОСТІ
У СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ПОПЕРЕДНІ ЗАВВАГИ.....201

В. П. Капелюшний

ІСТОРИЧНІ РОЗВІДКИ ПРОФЕСОРА Б.І. АНДРУСИШИНА
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ДОБИ
ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1917–1921 РР.....213

В. С. Радчук

БОГДАН АНДРУСИШИН: ПЕРШОВИТОКИ – НА СТУДЕНТСЬКІЙ ЛАВІ! ... 219

О. О. Рафальський, П. М. Чернега

ПЕРЕДУМОВИ Й ПРИЧИНИ ПОРАЗКИ
УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РР.

(до 100-річчя проголошення Директорією 22 січня 1919 р.

Акту злуки української народної республіки й Західно-української
народної республіки в єдину незалежну державу) 223

Н. І. Тарасова

НАУКОВИЙ ДОРОБОК ПРОФЕСОРА Б. І. АНДРУСИШИНА

У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО

ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА..... 236

Г. П. Савченко

ДЗВОНИ БОГДАНА АНДРУСИШИНА 239

М. Р. Стан

КРАЄЗНАВЧІ СТУДІЇ ПРОФЕСОРА Б. І. АНДРУСИШИНА 242

СЕКЦІЯ ІІІ. ПОЛІТОЛОГІЯ ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

В. М. Гоцуляк

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ В ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ..... 247

А. А. Карнаух

ОСНОВИ ДОВІРИ ДО ПАРЛАМЕНТУ 252

Т. В. Мелещенко

СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 256

Л. М. Радченко

КРИЗОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА..... 261

С. Ю. Римаренко

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДИНАМІКА

ЕТНОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ 263

СЕКЦІЯ ІV. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

І. С. Булах

ЗНАЧУЩІСТЬ МОРАЛЬНИХ ІМПЕРАТИВІВ

ДЛЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ 267

А. А. Булда, А. С. Корецька

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....271

Р. В. Губань

Б. І. АНДРУСИШИН ЯК ОРГАНІЗАТОР ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ
ПРАВознавства в НПУ імені М. П. Драгоманова278

А. М. Гуз

КОРИФЕЙ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПРАВознавства.....281

В. М. Синьов, Бистров А. Є.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО СХВАЛЕНОЇ ПОВЕДІНКИ
У ПІДЛІТКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ
ЯК ПРОФІЛАКТИКА ЇХ ВІКТИМІЗАЦІЇ284

М. І. Чабайовська

НАВЧАЛЬНО МЕТОДИЧНИЙ ПРОЕКТ “Я ЛЮБЛЮ УКРАЇНУ”
У КОНТЕКСТІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ РЕФОРМИ “НОВА ШКОЛА”288

Наукове видання

**ПРАВНИЧО-ПОЛІТОЛОГІЧНІ
ТА ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ ПРОБЛЕМ
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

Матеріали подані мовою оригіналу

Автори опублікованих матеріалів **несуть повну відповідальність** за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Виготовлення оригінал-макету

Т. Ветраченко

Підписано до друку 28 березня 2019 р.
Формат 60x84/16 Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Друк офсетний.
Умовн. друк. аркушів 18,69. Облік видав арк. 18,39.
Наклад 110 прим. Зам №
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова. 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 9.
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002
(044) 239-30-26